

2012
Nr: 1

BUDKAFLE

FÖR

HÅBO KULTUR- OCH HEMBYGDSFÖRENING

Museets öppettider:

Lördag-söndag under juni-augusti kl.11.00-15.00

Grupper hela året

Ordförande har ordet.	sidan 2
Verksamhetsplan 2012	sidan 2
Torpinventering	sidan 3
Liten hembygdshistoria	sidan 3
Viste Du att	sidan 3
Släktforskning	sidan 4
Wrangel FRANKFURT AM MAIN, HAMBURG och LONDON	sidan 5
Mordet i Kalmarsand	sidan 6-7
Tävling	sidan 8
Styrelsemedlemmar mm	sidan 8

KALLELSE TILL ORDINARIE ÅRSMÖTE

ONSDAGEN 28 MARS KL 19.00
I ÖVERGRANSGÅRDEN, ÖVERGRAN

Ordförande har ordet

Jag vill börja med att hälsa alla medlemmar en god fortsättning på det nya året. Det kommer att bli ett intressant år med flera förändringar. Vi kommer att fortsätta med medlemsmöten som vi började med förra året och som blev mycket uppskattade. Vår torpinventering kommer att ges ut i ett bokpaket under hösten. Fridegårdsmuseet får ny ansvarig samt en ny bokningstelefon, samt en bättre hemsida. Vår hemsida har fått ett nytt utseende och som vi tror blir mer lättläst. Föreningen har skrivit ett 5-årigt hyresavtal på vår lokal på Knarrbacken. Vi kommer även att börja med inventering och digitalisering av gamla dokument och bilder som föreningen samlat på sig under många år. Det finns även ett antal kassetband med interjuver som gjorts med äldre Bålstabor som kommer att kopieras till CD. Det finns även 16 mm film om Jan Fridegård som ska läggas över på DVD. Mer om nyheterna som kommer att hända under året, kommer varje delområde att skriva om i verksamhetsplanen.

Kjell Sandell

Verksamhetsplan 2012

Torpinventering

Torpinventeringen är nu inne i sitt slutskede, vilket innebär att arbetet nu består av att redigera allt material. Sedan när alla böcker är tryckta så gäller det att marknadsföra detta för att kunna sälja alltsammans. Böckerna kommer att kunna köpas från och med augusti-september.

Vi kommer också att ta kontakt med skolorna för att höra om det finns ett intresse av böckerna för den kulturhistoriska undervisningen.

Delområdesansvarig

Släktforskning

Vi kommer att renodla detta område utefter vad medlemmarna har för önskemål, vi har resan till Släktforskarnas Hus i Leksand inbokad den 11-13 Maj 2012. Aktiviteter som är under planering är olika besök till närliggande arkiv i Uppland och Stockholm och vi undersöker även intresset från medlemmarna när det gäller kursverksamhet inom områdena textläsning och programförståelse. Andra aktiviteter vi kommer att synas på är gemensamma med de andra delområdena i föreningen, t.ex. på olika arrangemang i kommunen.

Delområdesansvarig

Programgruppen

Vi kommer att medverka vid konsertkarusellen men inget att ännu fastsällt. I övrigt skall vi tillsammans med museigruppen göra en ny utställning, funderingar pågår men vi skall använda oss av det material som finns i vindsförrådet på museet.

Delområdesansvarig

Fridegårdsmuseet

Under våren 2012 kommer en ny utställning på "överbåningen".

Diverse "pysse", byta ut elementen, renovera fönster, fixa dörren vid diskbänken... m.m. när ekonomin så tillåter.

Delområdesansvarig

Torpinventering

Torpinventeringen börjar nu närma sig slutskedet. Nu återstår det omfattande arbetet med redigering av allt material om alla torp i socknarna. Det gäller att korrekturläsa alla handlingar samt lägga till övrig information om respektive torp.

Två personer har varit i Mjölby och träffat en förläggare till våra böcker, samt fått ett förslag på totalpriset av alla böcker.

Böckerna kommer att tryckas så att alla fem socknarna samlas i två (2) böcker.

Alltså kommer alltsammans att säljas som ett bokpaket.

Fortfarande pågår kontakter med företag för sponsring av projektet.

Just nu arbetar vi två dagar/vecka , och allt ska vara klart till sista april.

Bo Hammarström

Liten hembygdshistoria

Vi minns Lennart Lundqvist

Alla som åkt bil förbi Övergrans kyrka innan motorvägen fanns, måste ha sett Lennart stå där och vinka till bilisterna. Många rykten har gått om varför han stod där, hoppas att nedanstående artikel kan ge en förklaring.

Lennart Lundqvist, allmänt kallad ”Den vinkande cowboyn”, föddes 1932-12-26 på Sjö gård, i Storkumla.

Som fyraåring flyttade han med sin familj till huset Klockarbord i Övergran. Han blev tidigt faderlös och har därför endast vuxit upp med sin mor och en bror. Efter avslutad skolgång har han arbetat med jordbruk i Storkumla, på sågen och i Lillkumla handel.

Han har stått vid vägen och vinkat till bilarna i 35 år. Det hela började med att han satt med kompisar vid vägen och skrev upp bilnummer och märkte då att folk gärna vinkade.

Efter motorvägens tillkomst passerade det inte lika mycket bilar längre så det blev mindre tillfällen att vinka. Då han inte vinkade visade han gärna upp Fridegårdsmuseet, vilket han gjorde med stor kunnsighet.

Lennart avled 1999-03-07

Kjell Sandell

Visste Du

att det vackra korfönstret, som skänkts av Kalmar kyrkliga syförening och insatts i Kalmar kyrka 1967, är en kopia av det ursprungliga gotiska från 1300-talet (kasserat på 1400-talet). Det s.k. masverket i trepass visar stiliserade klöverblad: symbolen för treenigheten. (Riddarholmskyrkan har ett liknande fönster).

Kyrkohistorien berättar att S:t Patrik, irländsk apostel (död år 493), var den som först använde denna sym-bol som åskådningmaterial i sin predikan. Klöver-bladen förekommer även på kors och kronor. De äldsta treenighetstecknen är: handen för Gud , lam-met för Jesus och duvan för Den Helige Ande. Sen förekom också symboler som öga i triangel för Gud, fisk för Jesus och nedåtflygande duva för Den Heli-ge Ande samt andra bildtecken, varav en del med tiden förbjöds av påvarna.

att Övergrans kyrka har ett fartyg , ett s. k. votivskepp. Sådana skänktes ofta av till t.ex. sjömän till kyrkorna som tackoffer, för att de räddats undan döden i vågorna. I Danmark exempelvis, finns kyrkor med mängder av sådana skepp upphängda. Skeppet är också en symbol för kyrkan.

att vid Häggeby kyrka finns en kopia (skänkt av kyrkoherde Hellmansson) av en bildsten från 500-talet vars ena sida visar ett långskepp och den andra kamp mellan två hästar. Originalstenen står på Statens Historiska museum, dit den såldes den 7 oktober 1873 för 100 Riksdaler, som kyrkan skulle använda för omgjutning av en sprucken klocka.

Erik Hermansson

Välkommen att anmäla er till vår populära släktforskarhelg i Leksand.

Före den 10 april vill vi ha Er anmälan och vänta inte för länge då det är begränsat med platser. Anmälan är bindande och görs till; Gerd Dalersjö 070-5201094 , gerd.dalersjo@lnctv.com alt. Hans Söderholm, hans_soderholm@bredband.net

Vår förening har bokat hela Släktforskarhuset i Leksand, helgen den **11-13 Maj 2012**. Redan på fredagskvällen startar forskningen för de som vill och sedan forskar vi fram till söndag eftermiddag.

Du har den bästa tillgången av pärmar fulla med mikrokort från hela landet och de flesta cd skivor och databaser samt Gengene, och Svar samt en egen emigrantdator. Egen bärbara dator går bra att ha med sig, internetuppkoppling finns.

Priset för forskning hela helgen är den samma som tidigare år d.v.s. 510 kronor (kaffe/bulle fm/em ingår). Betala till föreningens plusgiro, ange namn och e-mail i samband med din anmälan. Nya medlemmar betalar även medlemsavgiften för 2012 på 125 kronor (familj 150kronor) till **föreningens plusgiro 23 23 31-9 ange namn, telefon och e-mail.**

Resan och boende ordnar ni själva, meddela vid anmälan om ni har plats eller vill åka med så kanske det går att pussla ihop något.

Boendetips; Hotell & Restaurang Moskogen 0247-14600 ligger granne med Släktforskarhuset, där serveras buffé på helgerna och rabatt ges till släktforskare, så säg till att du är en sådan.

STF Vandrarhem Parkgården, Parkgatu 6, Leksand 0247-75250, även här gäller rabatt till släktforskare.

Gerd Dalersjö

AMSTERDAM och HAAG

Nederländerna blev under 1600-talets första hälft Europas viktigaste handelsstat. De kommersiella framgångarna var enorma till lands och till sjöss, alltid i förening med teknologiska landvinningar. Textilindustrin utvecklades. Åkerbruket gynnades av utvecklingen av väderkvarnsdrivna vattenpumpar, som torrlade nya områden. Till sjöss dominerade holländarna såväl sillfisket på Nordsjön som torskfisket kring Island och valfångsten kring Spetsbergen.

Handelssjöfarten var framgångsrik med internationellt mycket konkurrensmässiga fraktpriser. Det senare var bland annat en följd av ett skeppsbyggeri med långt driven mekanisering och standardiserade metoder. De holländska ost- och västindiska kompanierna förde inte bara exotiska varor till Europa utan ock-så mängder av ny kunskap om den utomeuropeiska världen.

Konst och vetenskaper blomstrade och universiteten blev attraktiva för studenter från många länder. Det var ingen tillfällighet att Wrangel i sin ungdom en tid studerade vid universitetet i Lei-den.

I Wrangels kontaktnät var AMSTERDAM och HAAG de viktigaste nederländska städerna: Amsterdam som kommersiellt centrum och Haag som politiskt och diplomatiskt centrum.

AMSTERDAM växte snabbt: från 50 000 invånare år 1600 till 200 000 1650. Börs- och bankväsen utvecklades. Sverige hade ett omfattande ekonomiskt samarbete med staden alltifrån det stora lånet på Amsterdams kapitalmarknad för att betala Älvsborgs

○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

LONDON

Wrangel besökte aldrig personligen England och han kunde inte engelska. Men den växande sjö- och kolonialmakten var av självklar betydelse för svensk utrikespolitik och Wrangel följde naturligtvis utvecklingen där. Det gjorde han främst med hjälp av en svensk diplomat i London, som hette Johan Leijonbergh. Denne rapporterade under inemot trettio år om den engelska krigsmakten och om det ekonomiska och politiska livet över-huvud. I utförliga brevrapporter kunde Wrangel t.ex läsa om den fruktansvärda pesten i London 1665 och den stora Lon-donbranden följande år var bekant för Wrangel inom en vecka.

Johan Leijonbergh tillhörde kretsen kring Englands nya veten-skapliga sällskap, Royal Society. Där diskuterades de senaste landvinningarna inom naturvetenskaperna och nya samhälls-nyttiga uppfinningar. Skogsbristen var ett aktuellt ämne både i England och Sverige.

lösen och därmed sammanhängande svenska kopparexporten. Amsterdamsköpmän som Louis De Geer blev industriledare i Sverige. För Wrangel var det självklart att hålla sig underrättad om Amsterdam-marknaden, där allt kunde inhandlas från konst till stridsutrustade örlogsflottor. Hans främsta ombud i Amster-dam var den stockholmsfödde köpmannen Peter Trotzig och dennes efterträdare Gerhard De Geer. Agenterna försåg Wrangel under ett par decennier med en väldig ström av nyheter av politisk, ekonomisk och militär art men också med mängder av varor. De hjälpte Wrangel att köpa byggmateriel – bl.a till Skoklosters slott – vävda tapeter, gyllenläder, möbler, vagnar, verktyg, vapen, kristallglas, lantmäteriinstrument, böcker och kartor.

På en konstauktion i HAAG gjordes 1651 ett av de märkligare konstköpen för Wrangels räkning, ett dussin målningar av välkända nederländska mästare. De fraktades till Amsterdam och skeppades sedan till Stettin i Pommern och sedan vidare till Wrangel på slottet Wolgast. En av dessa tavlor finns idag på Skoklosters slott: ett vinterlandskap av Jan Steen.

Men framförallt erhöll Wrangel politiska och andra nyheter från Haag. Svenska diplomatiska representanter sände täta rapporter därifrån. Wrangel fick sådana rapporter nästan varje vecka under en trettioårsperiod. Enbart från en av dessa diplomater – ministern Harald Appelboom i Haag – finns mer än 900 brevrapporter bevarade. Rapporterna har mycket att berätta även om utomeuropeiska världen, särskilt om det holländska kolonialväldet.

○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

Leijonbergh försökte vinna Wrangels intresse för att importera ekollon till Sverige och starta skogsplanteringar. Bak-grunden är bland annat den stora virkesåtgången till skepps-byggeri – 2000 ekar till ett örlogsskepp.

Wrangel förvärvade ofta varor från London med anknytning till naturvetenskap och teknologi. Amatörsvarvaren Wrangel köpte svarvar och verktyg. Han köpte kikare, teleskop och mikroskop av de senaste konstruktionerna under 1660-talet. Tillverkningen av dessa århundradets nya optiska instrument blomstrade just då i London.

Enbart vid ett tillfälle fick Wrangel 17 sorters äppelympar från London och därifrån kom också färdiga vinteräp-plen, rosenplantor och vin från Kanarieöarna.

Artikeln är hämtad ur "Carl Gustaf Wrangel – nyhetsjägare och kulturkonsument" av Arne Losman

Mordet i Kalmarsand

Polislarm gick ut att en äldre man har blivit skjuten i närheten av grusgropen i Kalmarsand. En man har kört från platsen i riktning mot Stockholm. Han åker på en svart motorcykel av märket CZ. Den är försedd med packfickor, som innehåller ett kastspö och en fjärilshäv. Mannen är 30-35 år, av medellängd eller något över, smal kroppsbyggnad och mörkhårig. Svarta överdragskläder, mörk motorhuva av gammal modell. Han bör möjligen glasögon.

Han är beväpnad!!

Anropet ekade i polisbilarnas radio. Det var den 19 augusti 1957. Klockan var 18.00.

Fru Brita Händel väntade besök av goda vänner från Stockholm. Hon såg på klockan. Den visade tio minuter i sex. Hon hade faktiskt några minuter på sig för att hinna ner till kontoret och uträtta ett ärende.

Hon gick över Enköpingsvägen. Framför henne promenerade advokat Gerhard Tavon och dennes hustru Eva Metta. De hörde till de fasta sommargästerna i Kalmarsand. De var ute på sin sedvanliga kvällspromenad.

(Advokat Tavon hade sommarstället Sjö-stugan som låg intill silon).

Fru Händel öppnade dörren till kontoret. Då hörde hon de korta, hårda smällarna nerifrån vägen. Det lät faktiskt som pistolskott. Fru Händel rusade ut. Vid vänstra vägkanten stod en man, klädd i svarta överdragskläder och motorcykelhuva. Med vänstra handen höll han i styret på sin motorcykel. I den högra handen höll han en pistol som ännu rök efter de många skotten. Den gamle mannen hade stupat intill vägkanten. Hans hustru hade skrikande rusat bakom en lada.

Utan onödig brådska stoppade pistolmannen ned vapnet i en ficka. Lika lugnt klev han på motorcykeln och sparkade igång motorn. Han såg sig lugnt omkring, innan han svängde ut på vägen. Fru Händel uppfattade hans ansikte under bråkdelen av en sekund. Hon fick det intrycket att han var djupt tillfredställd med sig själv.

Men vid vägkanten låg den gamla mannen orörlig. Hade han blivit mördad? Fru Händel rusade bort till hemmet där hon möttes av maken. Oh, utropade hon, det har hänt något förfärligt. Advokat Tavon har blivit skjuten alldeles här utanför. Du måste ringa polisen. Henry Händel slog numret till polisstationen i Bålsta. Han såg på klockan, den fattades några minuter i sex. En mekanisk röst svarade:

Polisen i Bålsta. Automatisk telefonsvarare. Jourhavande polisman träffas på nummer-----

Det var då som-----. Hade dom redan slagit igen på polisstationen?

Vad hade nu landsfiskalen för telefonnummer? De båda makarna letade febrilt i telefonkatalogen. Minuterna tycktes långa som evigheter, innan slutligen landsfiskal Carl-Gustav Hartman svarade.

Det är en man som blivit skjuten här, förklarade Henry Händel ivrigt. Landsfiskalen blev genast intresserad.

Vem är det som ringer och var har det inträffat? frågade han. Han erhöll de önskade uppgifterna. Hur ser det ut på platsen? Den äldre mannen har fallit omkull på vänster sida av vägen. Hans hustru har rusat in till våra grannar. Det kanske är bäst att jag ringer efter läkare och ambulans.

Ja, gör det. Jag skall försöka komma så snabbt det någonsin är möjligt.

Ambulanspersonalen i Enköping blev betänksam, då det upplystes att det förekommit skottlossning. Vi kommer genast, men vi kan ingenting göra förrän polisen varit på platsen.

Polisman Allan Larsson var försenad. Han skulle rätteligen ha lämnat polisstationen i Bålsta för länge sen men så hade hans kollega, som skulle svara för jourtjänsten under kvällen, kallats ut för att leta en stulen motorbåt.

Polisstationen i Bålsta stänger kl. 17.00. Nu var klockan snart 18. Polisman Larsson hade just varit och talat in en skiva för den automatiska telefonsvararen, där personer, som önskade komma i kontakt med polisen, erhöll besked vart de kunde vända sig.

Han hade knappt hunnit innanför sin dörr, förrän hans värd kom rusande och ropade att en man blivit skjuten i Kalmarsand.

Polismannen kastade sig in i en bil och jagade till polisstationen. Där fick han besked från landsfiskalen att denne var att vänta till brottsplatsen. Denna måste genast ställas under polisbevakning. Mordplatsen låg 3 km. från polisstationen. Landsfiskalen däremot bodde i Grillby och måste köra 3 mil för att komma till Kalmarsand. Det blev polisman Larsson som vann kapplöpningen. Strax efter honom anlände provinsialläkaren, doktor Valter Vilhelmsen i Bålsta. Läkaren undersökte den gamla mannen, som låg där orörlig på vänster sida av vägen. Han hade fallit på höger sida, och man såg genast att han hade en skottskada i halsen och en i bröstkorgen.

Ett 20-tal personer, sommargäster och ordsbor, trängdes runt de båda männen. Polisman Larsson försökte vänligt men bestämt fösa undan dem.

Alla var upprörd, alla pratade i munnen på varandra. Advokatens hustru hade rusat in till närmaste granne, förste kammarskrivare Josef Ahlsén. Hon var djupt chockad och kunde inte få fram många ord.

Äntligen kom landsfiskalen. Han orienterades om läget, såg på liket och brottsplatsen och frågade var han kunde få tag i en telefon. Kommissarie Gustav Göransson, t.f. chef för statskriminalens 1:a rotel, hade just kommit hem från sin tjänstgöring. Då ringer telefonen, det var landsfiskal Hartman.

Ett mord har förövats i Kalmarsand, förklarade landsfiskalen. Gärningsmannen har lämnat platsen med en svart motorcykel. Jag har inte tillräcklig personal att avspärra platsen, än mindre ordna med vägspärrar. Vi kommer, lovade kommissarie Göransson. Han slängde på luren, väntade någon minut och ringde upp mannarna i den s.k. riksmordkommissionen.

Telefonbudkaveln löpte mellan de olika kuggarna i kommissionen. På rekordtid var samtliga larmade. Statspolisens trafikavdelning kontaktades, snart arbetade det väl inoljade polismaskineriet på toppvarv. Mordplatsen rensades snabbt från obehöriga och avspärrades, medan brottsplatsexperterna satte igång med sitt svåra arbete. I skenet av kraftiga strålkastare arbetade också rättsläkaren, doktor Ingrid Lingmark. Avstånd mättes noggrant med måttband, spår säkrades, allt ackompanjerat av pressfotografernas eviga blixtrar. Nu gällde det mördarjakt! Men minst lika viktigt var att få tag i ett lämpligt högkvarter dit alla rapporter kunde strömma in eller varifrån order kunde ges. Kommissarie Göransson fann ett sådant hos kammarskrivare Ahlsén.

Polismän som nyligen slagit sig ner till middagen och kvällsnyheterna, fick plötsligt brått att kränga på sig uniformsrockarna och störta till bilen eller polisstationen. Inom några timmar var Mälardalen en bygd i beredskap. Polisman Larsson hade inte varit sysslolös sedan han anlät till mordplatsen. Han hade gått runt och pratat med alla dem som trängdes runt den döde. Namn och adresser hade antecknats.

Jämsides med brottsplatsundersökningen underkastades dessa vittnen ingående förhör. Snabbt växte det fram en

bild av den okände mc-föraren. Där var först fru Händel. Hon kunde lämna en tämligen klar beskrivning av gärningsmannen.

Det var visserligen första gången jag såg honom, förklarade hon, men några småflickor, som jag pratat med, påstår att de sett honom här i Kalmarsand redan tidigare i sommar. När jag beskrev mannens utseende för min make förklarade han också, att han sett den mannen här flera gånger tidigare.

Mitt emot den plats, där advokat Tauvon mött sitt öde, bodde 14-åriga Monika Johansson. Hon blev ett av statspolisens huvudvittnen.

Jag hade ärende upp på mitt rum på andra våningen i vår villa, berättade hon. Av någon anledning kom jag att titta ut genom fönstret. Då fick jag syn på mannen på motorcykeln. Han kom sakta körande efter makarna Tauvon. Nästan i samma ögonblick hörde jag 8-9 skott. Motorcyklisten stod då grensle över sin cykel. Jag såg fru Tauvon springa bakom ladan och försvinna. Advokaten stapplade av vägen och föll omkull, medan motorcyklisten utan brådska lade omkull motorcykeln vid väggkanten och gick efter dem. Hela tiden höll han pistolen i höger hand.

Var det första gången du såg den här mannen?

Nej, jag har sett honom stryka omkring här i trakten hela sommaren. Han uppträdde alltid mystiskt, tyckte vi. En gång mötte min far honom, och då frågade han rent ut vem han var. Han svarade att han var studerande från Uppsala.

Samma dag kl. 20.00 kom ett nytt larm, om ytterligare ett mord. Det nya mordet skedde i Djursholm utanför Stockholm. Det visade sig senare att det var samma gärningsman, som sedan tog sitt liv vid Gåsbaga på Lidingö.

Motivet till mordet på advokat Tauvon var att mördaren hade blivit vräkt från sin lägenhet på Banérgatan i Stockholm. Advokat Tauvon hade varit vicevärd i den fastigheten.

Uppgifterna är hämtade från i Statspolisens nät.

TÄVLING

Under kommande året kommer vi att genomföra en tävling - att känna igen foton från Håbo kommun. Det blir två foton i varje Budkafle. Uppgiften är att bestämma vad det är och på vilken plats fotot är fotograferat. Den som har de flesta rätt kommer att få ett pris vid nästa årsmöte 2013. Vad priset blir återkommer vi till under året.

Svaren sänds in på mail:
hans_soderholm@bredband.net
eller ring in på telefon 0171-54595 el 070-5787552

Vad och var?

Vad och var?

Medlemsavgift för 2011

- Familj 150 kr
- Enskild 125 kr
- Sätts in på Postgiro 232331-9

Håbo Kultur o Hembygdsförenings styrelseledamöter efter årsmötet mars 2011

Namn	Mailadress	Telefonnummer	Mobilnummer
Ordförande: Kjell Sandell	kjell.sandell@bktv.nu vald till 2012	070-6665778	
Vice ordförande: Lars Johansson	lars.johansson@lnctv.com vald till 2013	0171-56359 070-6694115	
Kassör: Gunnar Löfgren	gg.lovgren@bktv.nu vald till 2013	0171-50659 070-9585975	
Sekreterare Gerd Dalersjö	gerd@rosendahlekonomi.se vald till 2013	070-5201094	
Ledamot: Hans Söderholm	hans_soderholm@bredband.net vald till 2012	0171-54595 070-5787552	
Ledamot: Bo Hammarström	bosse.hammarstrom@telia.com vald till 2012	0171-50813	
Ledamot: Sonia Thunman Larsson	sonia.t.larsson@bktv.nu vald till 2012	0171-59892 070-5900996	
Ansvarig för hemsidan:	webmaster@kultur-historia.se		

Vald till 2012 innebär 1 års mandatperiod.
Vald till 2013 innebär 2 års mandatperiod.

Ansvarig utgivare Kjell Sandell
Redaktör Hans Söderholm